

УДК 342.9:340.114.6

В.О. Заросило,

доктор юридичних наук, професор

АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЯКІ ПОСЯГАЮТЬ НА ВЛАСНІСТЬ ГРОМАДЯН

У статті аналізуються питання адміністративної відповідальності за посягання на власність та майно громадян. Доведено, що в адміністративному законодавстві на сьогодні існують проблеми з визначення правопорушень, які посягають на майно та власність громадян. Запропоновано внести зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та ввести відповідну статтю, яка б передбачала стягнення за адміністративні правопорушення, що посягають на майно та власність громадян.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, власність громадян, подвійна відповідальність, протокол про адміністративне правопорушення, порушник.

В статье анализируются вопросы административной ответственности за посягательство на собственность граждан. Доказано, что в административном законодательстве сегодня существуют проблемы с определением правонарушений, которые посягают на имущество и собственность граждан. Предложено внести изменения в Кодекс Украины об административных правонарушениях и ввести соответствующую статью, которая бы предусматривала ответственность за административные правонарушения, которые посягают на собственность и имущество граждан.

Ключевые слова: административная ответственность, собственность граждан, двойная ответственность, протокол об административном правонарушении, нарушитель.

Paper analyzes the issue of administrative responsibility for attacks on property and property of citizens. It is proved that in an administrative law today there are problems with the definition of administrative transgressions that infringe on belongings and property of citizens. It is proposed to amend the Code of Ukraine on Administrative Offences and enter the relevant article that would provide penalties for administrative offenses, encroaching on belongings and property of citizens.

Keywords: administrative responsibility, belongings of the citizens, double responsibility, protocol on administrative transgression, violator.

У законодавстві України досить мало уваги приділено адміністративним правопорушенням, які посягають на власність громадян. У Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) всього дві статті, які визначають правопорушення, що мають на меті посягання на власність громадян. Це стаття 51 “Дрібне викрадення чужого майна”, стаття 51-2 “Порушення прав на об’єкт права інтелектуальної власності”. У КУпАП до 2010 року існувала також стаття 51-1 “Ухилення від відшкодування майнової шкоди, заподіяної злочином, підприємствам, установам, організаціям та громадянам”, проте у 2010 році вона була відмінена.

Зараз в адміністративному законодавстві практично відсутні норми, які б дозволяли притягати до відповідальності осіб, що заподіяли шкоду власності

громадян. Такі норми визначені в Кримінальному кодексі України, але порушувати кримінальне провадження стосовно розірваного чи забрудненого одягу ніхто не буде. Питання можна вирішувати через цивільно-правові норми, але ціна позову іноді може бути більшою за зіпсовані речі чи одяг.

Таким чином, метою нашого дослідження є аналіз законодавства у сфері адміністративної відповідальності за посягання на власність громадян та спричинення шкоди і формування пропозицій щодо змін і доповнень.

Питання адміністративної відповідальності в цілому неодноразово розглядалося вченими адміністративістами [1; 2; 3; 4], проте всі дослідники розглядали адміністративну відповідальність в загальному плані, а адміністративну відповідальність за спричинення шкоди власності громадян не розглядали. Як вже було сказано, стаття стосовно відмови чи ухилення від відшкодування майнової шкоди була чомусь вилучена з КУпАП і на сьогодні вирішити питання про відшкодування шкоди майну громадян з використання адміністративних норм практично неможливо.

Якщо ми візьмемо визначення адміністративної відповідальності, яке сформульовано в ряді наукових праць, то ми в загальному плані визначимо, що адміністративна відповідальність є одним з різновидів юридичної відповідальності, яка передбачає форму реагування держави на адміністративне правопорушення. Саме реагування полягає в застосуванні уповноваженими органами державної влади або їхніми посадовими особами адміністративного стягнення, яке передбачене КУпАП [5].

У разі ж спричинення шкоди громадянину чи його майну така реакція держави повинна бути, але її немає.

Як уже зазначалося раніше, у КУпАП у главі 6 виокремлено статті щодо дрібного викрадення майна громадян (ст. 51) та порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності (ст. 51-2).

Окремі дослідження доводять, що дрібне викрадення майна громадян є одним з найпоширеніших адміністративних правопорушень [6]. Викрадення майна – це намагання особи придбати майно незаконним шляхом. Разом з тим, шкода майну громадян може бути спричинена й іншими діями, крім крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати.

Разом з тим, як свідчать окремі дослідження [7; 8], ми повинні, насамперед, враховувати мету адміністративного правопорушення. У цьому випадку метою правопорушення, яке фіксується статтею 51 КУпАП, є незаконне заволодіння майном або власністю громадян. Проте в процесі заволодіння майном йому може бути заподіяна шкода.

Якщо змодельовати таку ситуацію, коли правопорушник намагався заволодіти майном іншого громадянина, але не зміг цього зробити через обставини, які від нього не залежать, проте він пошкодив майно. У цьому випадку правопорушник буде нести лише цивільну відповідальність, адже відповідна норма стосовно притягнення його до відповідальності в КУпАП відсутня.

Разом з тим, на практиці фіксуються випадки, коли дії порушника можуть бути спрямованими на вчинення іншого порушення, але водночас зазначеними діями вчиняється і шкода майну громадян. Наприклад, стосовно особи вчинено дрібне хуліганство шляхом чіпляння до неї. Під час такого образливого чіпляння винна особа пошкодила одяг громадянина, до якого чіплялася.

Закономірно постає питання, чи охоплює стаття 173 КУпАП [5] питання про відшкодування шкоди, яка нанесена громадянину. Відповідного роз'яснення в законодавстві немає, тому ми повинні фіксувати, що при складанні протоколу

про адміністративне правопорушення з метою притягнення особи за його вчинення слід також передбачати і встановлення відповідальності за спричинення шкоди діями винної особи. Разом з тим, відповідна норма, як вже зазначалося, була вилучена з КУпАП.

В адміністративному законодавстві на сьогодні існує також стаття, яка передбачає відповідальність за порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності. Таке порушення прав може відбуватися в процесі незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також при привласненні авторства на такий об'єкт. Водночас у статті 51-2 КУпАП [5] згадується що до відповідальності притягується і особа, яка здійснила й інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності.

Необхідно зазначити також що в процесі незаконного використання об'єкта права інтелектуальної власності також може виникнути ситуація, коли порушник намагався використати об'єкт інтелектуальної власності, але він не зміг цього зробити, проте згаданий об'єкт був ним пошкоджений. Знову виникає прогалина в праві, адже порушник не використав об'єкт інтелектуальної власності, але пошкодив його. Таким чином, він має нести цивільно-правову відповідальність. Щодо адміністративної відповідальності норм в КУпАП стосовно такого правопорушення немає.

Слід зазначити, що в законодавстві існувала і була відмінена стаття 51-1, яка передбачала ухилення від відшкодування майнової шкоди, яка була заподіяна злочином підприємствам, установ або громадянам. Зазначені правопорушення тлумачилися як посягання на власність. При цьому ми зазначимо, що шкода була спричинена саме власності і відповідне відшкодування мало сприяти відновленню права власності.

Незрозуміле формулювання статті, котру наразі скасовано, у якій згадуються лише особи, що ухиляються від відшкодування за спричинену шкоду, заподіяну вчиненням ними злочину, у той час як спричинення шкоди в результаті адміністративного правопорушення до юрисдикції згаданої статті не входить.

На нашу думку, треба внести відповідні зміни до КУпАП стосовно встановлення відповідальності за шкоду, яка спричинена майну або іншій власності громадян у результаті вчинення адміністративного правопорушення.

Можна навести декілька видів адміністративних правопорушень, які вчиняються, проте винні особи не притягаються до відповідальності. Наприклад, автомобіль, який пересувається з великою швидкістю, розбризкує воду та бруд і спричиняє шкоду одягу громадян, які знаходяться на вулиці чи дорозі. Чи повинен водій нести відповідальність за подібні дії? У КУпАП норми, яка б передбачала притягнення винного за це правопорушення, немає.

Інший приклад, особи, які здійснюють ремонт пошкоджених каналізаційних або водопровідних труб, роблять це недостатньо професійно і в результаті наноситься шкода майну або транспортним засобам громадян. Чи можна таких осіб притягати до адміністративної відповідальності? Мабуть, треба внести відповідні зміни до законодавства з тим, щоб зазначене питання вирішувалося і засобами адміністративного права. Ми погоджуємося з тим, що згадані питання повинні вирішуватися засобами цивільного права, проте, на нашу думку, відповідна реакція з боку держави повинна також бути.

Якщо аналізувати далі зазначені питання, то стаття 51-1, яка існувала в КУпАП була спрямована на притягнення до адміністративної відповідальності особи, яка вчинила злочин, засуджена судом за вчинення такого злочину і також судом на неї було покладено обов'язок відшкодувати спричинену шкоду.

Таким чином, питання про відшкодування шкоди, спричиненої в результаті адміністративного правопорушення, в законодавстві не ставилося.

Крім того, питання відшкодування шкоди, яка спричинена злочином, мало відбуватися за допомогою державної виконавчої служби.

Сучасний стан адміністративного законодавства, таким чином, має відповідну прогалину в питанні відшкодування шкоди, яка спричинена адміністративним правопорушенням. Це певною мірою порушує право громадян на захист своєї власності.

На основі викладеного вище ми пропонуємо доповнити КУпАП статтю 51-1, яку викласти в такій редакції: “Відшкодування шкоди, яка нанесена громадянину та його власності в результаті адміністративного правопорушення”.

Диспозиція пропонованої статті може бути сформульована таким чином: “Ухилення від відшкодування шкоди, яка спричинена громадянам та їх власності в результаті вчиненого адміністративного правопорушення, становить самостійне правопорушення і тягне за собою накладення штрафу в розмірі від трьох до семи неоподаткованих мінімумів доходів громадян”.

Аналіз адміністративного законодавства у сфері забезпечення прав громадян на захист власності показує, що в нормативних актах відсутні норми, які б забезпечували зазначений захист. З цією метою запропоновано внести зміни до КУпАП і додати статтю 51-1. Стаття 51-1 існувала в КУпАП і була відмінена. Ми пропонуємо поновити її, але змінити її зміст.

Водночас можна запропонувати варіант, коли складається протокол про адміністративне правопорушення, наприклад, за статтю 173 КУпАП, разом з тим, повинен складатися протокол і про порушення, передбачене статтею, яку ми пропонуємо додати до КУпАП. Таким чином, можливе формування принципу подвійної відповідальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Ващенко С.В.* Адміністративна відповідальність : навчальний посібник / С.В. Ващенко, В.К. Поліщук. – Запоріжжя : Юридичний інститут МВС України, 2001. – 142 с.
2. *Коломоєць Т.О.* Штрафи за законодавством про адміністративні правопорушення України : монографія / Т.О. Коломоєць. – Запоріжжя : ВЕРЖЕ, 2000. – 240 с.
3. *Колпаков В.К.* Адміністративно-деліктний правовий феномен : монографія / В.К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 528 с.
4. *Гончарук С.Т.* Адміністративна відповідальність : навчально-методичний посібник / С.Т. Гончарук. – К. : НАУ, 2005. – 120 с.
5. Науково-практичний коментар Кодексу України про адміністративні правопорушення / Р.А. Калюжний, А.Т. Комзюк, О.О. Погрібний та ін. – видання третє. – К. : Алерта, КНТ, ЦУЛ., 2010 – 684 с.
6. *Миколенко А.И.* Административный процесс и административная ответственность в Украине : учебное пособие / А.И. Миколенко. – Х. : Одиссей, 2004. – 272 с.
7. *Колпаков В.К.* Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навчальний посібник / В.К. Колпаков. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 256 с.
8. *Гончарук С.Т.* Адміністративна відповідальність : навчально-методичний посібник / С.Т. Гончарук. – К. : НАУ, 2005. – 120 с.

Отримано 16.12.2015